

УДК 165.0:316.324.8 (045)

С.М. Ягодзінський

НАУКОВА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Гуманітарний інститут НАУ, e-mail: filosof@nau.edu.ua

На основі аналізу підходів до класифікації типів наукової раціональності і механізму переходу від традиційного до інновацій в науковому пізнанні висунуто гіпотезу про формування нового стилю мислення в науці доби інформаційного суспільства. Цей процес пов'язується з використанням новітніх засобів накопичення, обробки і передачі інформації, які піднімають питання доцільності імовірнісних, статистичних і екстраполяційних методів у науці.

Вступ

Споглядаючи розвиток давніх цивілізацій, помічаємо тенденцію до невинного пошуку способів поліпшення умов життя та спрощення фізичної чи то інтелектуальної праці. Як правило, вихід знаходили в поясненні природних процесів, що безпосередньо й формувало економічні, соціальні, культурні фактори розвитку і функціонування суспільства. Так було сформовано міфологічний, релігійний, філософський та науковий світогляди, в рамках яких будувалася відповідна "картина світу" (В.С. Стьопін). І навіть якщо вона не відповідає сучасним поглядам, все ж це були перші спроби *раціонального* пояснення будови Всесвіту та місця Людини в ньому, адже "оцінка того чи іншого виду раціональності повинна відбуватися не тільки з погляду цінностей і цілей, ... але й з погляду їх адекватності об'єктивним законам природи і соціально-економічному розвитку" [10, с. 70]. Так, поступово, на місце широкого, але ненадійного запасу даних, "сфери думок" висувалася "сфера знань", яка „базувалася на якісно нових – раціональних основах”, що, у свою чергу, заснувало традицію раціональної критики і дало право "кожному новому поколінню переоцінювати вчення, розроблені попередніми поколіннями" [15, с. 22-24], тим самим перетворивши процес пізнання на діалектичне протистояння традиційного та інноваційного в науковому дискурсі.

Проте збільшення нелінійних, невірноважених, самоорганізованих структур у рамках сучасного інформаційного суспільства змушує філософів, науковців, методологів й істориків науки розробляти нові, неklasичні підходи до розуміння наукової раціональності, як такої *діючої системи* правил, норм, еталонів, використання яких є неодмінною складовою процесу вироблення і реалізації соціально-необхідних завдань. Особливо гостро ця проблема постала на початку XXI ст., що пояснюється широким впровадженням у різні

сфери життя суспільства комп'ютеризованих систем накопичення, обробки, захисту та передачі інформації, а разом з цим – і сукупності правил, які мають врегульовувати не лише правильність алгоритмів, а й засоби „спілкування” між Людиною і Людиною, Людиною і Машиною, а також між Машиною і Машиною.

Саме через це проблема наукової раціональності в інформаційному суспільстві порушує питання соціокультурного оточення інноваційних процесів, глобалізації та стандартизації, які можуть бути вирішені лише за умови застосування конвенціонального і комунікативного підходів. Адже простіше стати на позицію антисцієнтизму, тотального неприйняття результатів наукової діяльності, аніж спробувати звести феномени постмодерної культури до єдиного знаменника, вказати шляхи і мету її подальшого розвитку. Крім цього, не слід ігнорувати факт визначальної ролі фундаментальних інноваційних наукових досліджень, оскільки відсутність етапу „феноменологічної редукції” (Е. Гуссерль) з боку соціуму неодмінно призведе до крайньої форми позитивізму природничих і екзистенціалізму гуманітарних наук, а відповідно – зменшить площину перетину сфер, які історично виникли для задоволення, реалізації і формування нових проблем Людини.

Аналіз досліджень і публікацій

Поставлені вище питання неодноразово розглядалися у працях зарубіжних і вітчизняних вчених: економістів, політологів, соціологів, філософів, юристів, що свідчить про багатогранність проблеми й необхідність її комплексного вивчення і аналізу. Натомість назва статті вимагає короткого компаративістського підходу до двох явищ: наукової раціональності як визначальної риси наукового дискурсу та інформаційного суспільства як новітньої фази розвитку соціуму, оскільки останнє ставить вимогу перед вченими

розглядати „єдність світу через взаємозв'язок і взаємопроникнення процесів природного, соціального й духовного порядку” [4, с. 188]. Це, зокрема, й визначає *актуальність* статті, у якій аналізується специфіка наукової раціональності в інформаційному суспільстві. Відповідно, *метою* є характеристика методів, прийомів, визначальних рис і форм ведення наукової діяльності, встановлення відмінності між постіндустріальним й інформаційним суспільством, з притаманними їм типами наукової раціональності.

Питання специфіки наукової раціональності в умовах інформаційного суспільства, на нашу думку, доцільно розпочати з аналізу історичних типів раціональності, причин їх встановлення та змін. Історично першою формою наукової раціональності слід вважати *дедуктивістську* модель науки, що її сформував Арістотель, ввівши у науковий обіг формальну логіку, яка ставила особисту творчість дослідника вище колективної свідомості. Це, на думку В.С. Стьопіна, справило визначальний вплив на класичне природознавство, яке він пов'язує з відкриттями Г. Галілея, І. Кеплера, М. Коперника, І. Ньютона, Р. Декарта, Г. Лейбніца, Фр. Бекона та інших, які, розробивши такі загальнонаукові методи, як індукція, дедукція, аналогія, порівняння, аналіз, синтез, стали творцями *класичного* типу наукової раціональності. Інноваційні підходи до процесу наукового пізнання, трансформація поняття “експеримент”, введення “стріли часу” та поняття ентропії призвели до глобальних змін у науковому дискурсі ХХ століття та докорінно змінили уявлення про Універсум, що й викликало формування нових критеріїв раціональності. Намагаючись визначити *некласичний* тип наукової раціональності, В.С. Стьопін зауважує, що він враховує зв'язок між знаннями про об'єкт і характером засобів й операцій діяльності, розкриття яких в наочній формі, тобто інтерпретація та пояснення, є необхідною умовою істинного тлумачення світу, але, в той же час, полишає за межами своєї рефлексії наукові та соціальні цінності у їх взаємозв'язку. Поряд з цим *постнекласична* раціональність розширює поле рефлексії над діяльністю, співвідносячи знання про об'єкт з ціннісно-цільовими структурами [14, с. 633-634]. При цьому тип наукової раціональності безпосередньо визначає й рівень розвитку соціокультурних відносин, які поділяють на модерні і постмодерні.

Треба зазначити, що більшість вітчизняних методологів науки притримується типології, запропонованої В.С. Стьопіним. Однак кожен з них по-своєму розуміє суб'єктно-об'єктні співвідношення в постнекласичному науковому дискурсі, що, у свою чергу, поставило наступні питання: чи буде наукова раціональність превалювати в ХХІ столітті (як це було характерно для попередніх типів культури)? чи можлива втрата наукою ціннісного та аксіологічного статусу і соціальних функцій? які зміни можуть відбутися в системі наукової діяльності та її взаємодії з іншими сферами культури в період інформатизації суспільства? Зокрема І.С. Алексєєв, зазначає: “Раціональність науки буде полягати в погодженості окремих елементів знання ... саме погодженість буде виступати як основна характеристика ідеалу організації знання, до якої як до цілі повинна прагнути діяльність по його отриманню” [2, с. 115]. Однак, абсолютизуючи роль “погодженості” у науковому дискурсі, можна прийти до висновку, що наукове пізнання вплетене в сітку розуміння, трактування, відношення до світу і є розчиненим у культурі й покликане задовольняти лише екзистенційні потреби людини. Наприклад, релігійний філософ П. Козловський наполягає на тому, що “основою розуміння культури, як мудрого й дбайливого спілкування з людиною і речами, є думка про те, що ми маємо враховувати культурно та з найбільшою делікатністю принагідний вплив нашого знання і діяльності, а також взаємний зв'язок між нашими намірами й об'єктами цих намірів” [6, с. 220]. Проте він не заперечує, що “технократичне мислення і технічні поняття значною мірою визначають порядок життя й самоусвідомлення сучасного суспільства”, яке все більше “схиляється до того, щоб вбачати в техніці вирішальний фактор суспільного та культурного розвитку” [6, с. 214]. А тому, на нашу думку, від “погодженості” слід перейти до узгодженості, - яка має поглибити міждисциплінарні зв'язки та виявити соціокультурне значення інноваційних технологій, вплітаючи їх у відповідну культурну матрицю, але – не навпаки.

Подібні думки висловлені і в працях В.А. Лекторського, В.А. Рижка, В.І. Онопрієнка, Л.Г. Дротянко, В.В. Кізіми, О.І. Кедровського, В.А. Канке, І.С. Добронравової, С.Б. Кримського, які схильні розглядати науку як самостійну діяльність з вироблення нового знання, що не втратила критеріїв раціональності та істинності, адже “наука – це високоспеціалізована діяльність

людини щодо продукування, систематизації, перевірки знань з метою їх високоефективного використання” [5, с. 156]. Проте вона може якісно розвиватися тільки в тісній взаємодії всіх її елементів: суспільного виробництва, техніки, науки, мистецтва, філософії, релігії, моралі, звичаїв, традицій тощо. Це вимагає відповідного аналізу наукових, філософських, культурологічних концепцій як рівноправних учасників сучасного дискурсу, з чого, безпосередньо, й випливає толерантне ставлення науки до інших форм “дискурсивної практики”. Так, В.А. Рижко, пов’язуючи філософське та наукове пізнання в межах постмодерної культури, відзначає: “Філософська думка дедалі більше схиляється до того, щоб розглядати розвиток наукового знання загалом ... як комплексну проблему, котра враховує взаємодію соціальних, культурних, гносеологічних та світоглядних чинників” [12, с. 92]. Зі свого боку, Л.Г. Дротянко, відстоюючи ідею інтеграційних процесів у науці, розглядає її як таку, для якої “характерна толерантність щодо плюралізму наукових гіпотез, доннаукового і навіть сучасного ненаукового знання” [3, с. 136]. Проте й тут можна зробити певні уточнення, точніше наголошення, що сучасна наука “допускає” існування різних дискурсивних практик, проте не повинна керуватися ними при раціональному поясненні світу. Розробляючи комп’ютер, ми не можемо, вкласти в його мікросхеми ментальність, культурну особливість чи релігійність тих людей, які будуть користуватися цією технікою, оскільки функціональність машини визначається лише науковими та технічними характеристиками. Проте розробка інтерфейсної частини, мовної адаптації може, і повинна проводитись з урахуванням національних, а на місцях, й індивідуальних особливостей. І справа не стільки в толерантному ставленні науки до ненаукових форм знання, скільки в самій науці, яка після досліджень В. Гейзенберга, Л. Больцмана, Н.Бора, І. Пригожина та інших перейшла на нову методологічну і математичну основу.

Деяке іншого забарвлення надають питанню наукової раціональності й науці представники сучасної західної філософії Д. Белл, І. Масуда, О. Тоффлер, Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко, Г.-Г. Гадамер, В. Дільтей, Ж. Дерріда, Р. Рорті та інші, які наполягають на визначальній ролі саме культурно-економічної складової у встановленні постіндустріального суспільства. Це, як відзначає У. Дайзард, „вилізло в калейдоскоп визначень: Дж. Ліхтайм говорить про

постбуржуазне, Р. Дарендорф – посткапіталістичне, А. Етціоні – постмодерністське суспільство” [9, с. 343-344].

Більш послідовною і виваженою у визначенні особливостей постмодерної науки є позиція Д. Белла, за яким центральне місце в новому суспільстві займає знання, конкретніше – теоретичне знання, як таке, що дасть технічному прогресові велике поле діяльності щодо запровадження новітніх технологій у суспільне виробництво. Саме тому вчений підкреслює, що відмінною ознакою постіндустріального суспільства є характер знання [1].

До цієї думки долучається Ж.-Ф. Ліотар, піддаючи критичному переосмисленню цінності наукового знання в постмодерну епоху, зв’язує її появу перш за все зі значним впливом на всі сфери життя суспільства таких нових галузей наукового знання, як кібернетика, сучасна алгебра, інформатика тощо, а також з розвитком обчислювальних машин та їх мов і проблем обробки, збереження, передачі інформації [7, с. 15-16], до чого можна додати також і її аналіз та захист як неодмінну складову експертних систем та систем штучного інтелекту. Саме враховуючи зміни в соціальній структурі, сучасні філософи М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотар виділили науковий дискурс серед інших видів “дискурсивних практик” [16, с. 181], що у постіндустріальному суспільстві неминуче поставило питання про критерії раціональності та істинності наукового знання в загальнофілософському контексті.

Постановка завдання

Підсумовуючи вищезгадані концепції, словник сучасної західної філософії трактує раціональність як „сукупність норм і методів, що визначають наукове дослідження, а теорія раціональності збігається з методологією науки” [13, с. 261]. Втім, не зважаючи на досить прозоре, проте загадкове і багатовекторне визначення наукової раціональності, В.М. Порус говорить, що раціональність – це хвилююча загадка, для якої “немає ні загальноприйнятого визначення, ні згоди в тому, що потрібно вважати проблемою, пов’язаною з цим поняттям”, яка, на його думку, все ж “має якесь важливе значення у філософії та методології науки” [11, с. 76]. Ми ж, у свою чергу, зупинимось на такому розумінні наукової раціональності: це – відповідність діяльності розумним правилам, співвідношення пізнання із логічними і методологічними нормами, прагнення доказів розуму та максимальне виключення емоцій при прийнятті рішень, що

стосуються пізнавальних проблем. При цьому основною гіпотезою є те, що у період зміни методологічних підходів у науковому пізнанні змінюється і відповідний йому тип наукової раціональності, набуваючи характеру інформаційної раціональності.

Основна частина

Отже, визнаючи толерантне ставлення наукового знання до інших його форм, ми все ж залишаємося прибічниками необхідності існування строгих критеріїв саме наукової раціональності у формуванні постнекласичної науки, у які мають бути включені не лише методи і прийоми здобуття нового знання, а й форми правового контролю за діяльністю вчених. Що ж стосується наукового пізнання, то, з погляду раціональності, воно має характеризуватися доказовістю і системністю, що відрізнятиме його від побутового світосприйняття і дасть змогу виконувати основні пізнавальні функції: опис, пояснення та передбачення подій чи явищ. Однак через незастосовність більшості математичного апарату до вивчення всього кола культури сучасний методолог змушений шукати інші підходи, методи, прийоми, які сприятимуть висвітленню багатоманітності сучасної цивілізації та її феноменів, особливо в умовах глобалізаційних процесів.

Отже, наявність різних, навіть протилежних, думок щодо статусу науки в сучасному культурному просторі та критеріїв раціональності підтверджує актуальність цього питання, особливо в умовах наростаючої комп'ютеризації, яка реалізує ймовірнісні й наближені методи числення, варіаційного аналізу, інформаційного моделювання тощо, які по-новому піднімають питання застосовності критеріїв наукової раціональності. І проблема полягає зовсім не в захисті інформації від посягань комп'ютерних злочинців (хоча й вона не менш важлива та складна), проблема – в раціональному обґрунтуванні роботи алгоритму, його безпомилковості, правильності й надійності. Якщо поставити перед собою питання: а чи не можна обминути інноваційні технології, або хоча б якось обмежити залежність сучасного суспільства від них? Звісно можна. Один математик колись сказав, що він краще буде три дні “вручну” розв'язувати систему диференціальних рівнянь, аніж довіритися імовірнісним методам обчислень. Вже цей приклад показує, що в умовах інформатизації суспільства раціональність асоціюється вже не стільки з істинністю, скільки

з доцільністю, ефективністю та швидкістю отримання результату.

Отже, специфічним для наукової раціональності доби інформаційного суспільства є не глобалізаційні тенденції, що їх несе комп'ютерна революція, не вимога комп'ютерної грамотності, яку ставить соціум перед кожним, не питання моралі і не правовий аспект інформатизованого суспільства, а кардинальна зміна поняття й розуміння експерименту, що виступав єдиним джерелом знань та перевірки побудованих теорій у період класичної науки. Натомість, предмет вивчення сучасної науки – явища мікросвіту, а тому постає питання принципової неможливості “абсолютного знання”, оскільки спостереженню доступні лише ті “можливості, які сформувалися в людській свідомості ... і ті властивості, які поступово здобуває спостерігач, що є невіддільним від системи, що еволюціонує” [8, с. 53]. Чим це викликано? Насамперед системою, яка складається не тільки з великої, або зчисленної (нескінченна, але ізоморфна множині натуральних чисел) кількості об'єктів, а й такої, що є нерівноважною, з елементами хаосу та ймовірності. Відповідно, дослідження та вивчення такої системи нездійсненне засобами класичного аналізу, оскільки будь-яка випадковість призводить до ускладнення та збільшення кількості диференціальних рівнянь, які описують поведінку системи. Аналогічна ситуація спостерігається в наближених методах обчислення. Чим більше намагання точнішого опису поведінки функції, тим вищий її ранг, що перегукується з невизначеностями В. Гейзенберга, згідно з якими принципово неможливо з однаковою точністю вказати положення частинки та її імпульс. Тому, як справедливо відзначає Л.Г. Дротянко, під впливом змін уявлення про кількість у математиці змінюється й філософське її розуміння, а значить і зміст філософської категорії “кількість”. Виникає сенс говорити про “комп'ютерну” теорію пізнання, а в загальному випадку – про постнекласичну гносеологію [4, 185]. Іншими словами, сучасні методи пізнання широко використовують комп'ютерні технології, методи інформаційного моделювання, аналізу і планування. При цьому складені алгоритми перевіряють на правильність, масовість, стійкість, однак при все наростаючих тенденціях до поглиблення інформаційної кризи і збільшенню самих програмних комплексів, відшукання й усунення помилок стає практично-нездійсненим завданням. У цьому випадку

мають рацію програмісти, які вважають, що чим більша програма, тим краще вона мислить сама і тим менше їй можна довіряти.

Тому цілком слушним є вислів А. Ендрю, що, коли ЕОМ і програма стають досить складними, поведінка машини може виявитися не передбачуваною і не буде зайвим розглядати її як пристрій, принципово здатний до продукування новацій [17, с. 23]. Помічаючи подібні тенденції в здобутті нових знань, М. Моїсєєв визнає “право стохастичності і невизначеності бути найважливішими атрибутами сучасного раціоналізму” [8, с. 58]. Отже, на нашу думку, правомірним є використання терміна „стохастичний експеримент”, який охоплює поняття випадковості, дисипативності, розподілу, математичного сподівання і т.ін., що дозволяє обійти обмеження класичних теорій або методологічно спростити їх. Щоб зрозуміти суть цього поняття звернемося до дискретної математики, точніше до того розуміння, яке йому надавали класики. Так, Я. Бернуллі розглядав такий експеримент. Нехай у якійсь урні заховано 5 тисяч камінців білого і чорного кольору, але нам невідома кількість камінців кожного з кольорів. Будемо виймати з урни по одному камінцеві, помічати його колір та повертати назад. Підрахуємо, скільки разів витягнуто білий і чорний камінець. Виникає питання, чи можна, повторюючи цей дослід багато разів, сказати, скільки камінців якого кольору є в урні? Класичний математичний аналіз однозначно заперечує таку можливість, оскільки ніякі експерименти не можуть підтвердити істинність теорії, крім випадку, коли контрприклад руйнує її. Водночас, якщо проведена достатньо велика кількість виймань і виявиться, що частка чорних камінців $3/5$, а білих $2/5$, то можна з певною похибкою стверджувати, що чорних 3000, білих – 2000. Причому, якщо в класичних методах кількість вибірок лише ускладнює загальний результат, то у випадку стохастичного експерименту точність результату прямо залежить від кількості випробувань, які можуть бути модульовані та проведені засобами сучасних комп’ютерних технологій.

Говорячи про комп’ютерне моделювання та постнекласичну науку взагалі, не слід ставити цілей, що їх ставили перед собою дослідники Нового часу – досягти Абсолютної істини, оскільки величезна кількість невизначеностей руйнує зв’язок між причиною і наслідком, між входом і виходом системи, а тому раціональність в інформаційному суспільстві потребує, з одного боку, виваженого, комплексного підходу, який

має бути позбавлений фантастичних і гіперболізованих ідей про штучний інтелект та над-можливості ЕОМ. З іншого боку, не слід забувати, що комп’ютер – це лише електронно-обчислювальна машина, яка виконує певні соціальні функції, а тому тільки тоді, коли “існує чітко поставлена ціль і алгоритм прийняття рішень, повністю розкриваються знання, цінність і сенс інформації” [8, с. 105]. Цими словами М. Моїсєєв підкреслює, що відсутність чіткого понятійного апарату в рамках нового типу наукової раціональності зробить використання комп’ютера нераціональним або навіть шкідливим.

Усе це, на нашу думку, дає право говорити про так звану “інформаційну раціональність”, критерії якої описуються сучасними математичними дисциплінами високого ступеня абстракції на кшталт теорій інформації, синергетики, теорії алгоритмів, моделювання тощо. Щоб показати проблеми, з якими стикаються сучасні науковці, наведемо історичний приклад про квадратуру круга: необхідно побудувати циркулем і лінійкою (аналогія засобів ЕОМ) квадрат, площа якого дорівнює площі даного круга. Ця проблема розв’язувалася близько 2000 років, адже не існувало ні розв’язку, ні теорії, яка б доводила його відсутність. І лише в ХХ столітті В.М. Глушков, Н. Вінер, К. Шеннон засобами теорії рекурсивних функцій показали неможливість розв’язання цієї задачі при заданих умовах. А тепер уявімо сучасні дослідження, у яких, як правило, невідомі навіть точні значення початкових величин, не кажучи вже про результат. При цьому вчений має бути абсолютно впевнений, що отримані значення відповідають істинному стану речей. А оскільки „інформаційні технології ґрунтуються на використанні формалізованих штучних мов, головною проблемою яких є пошук і побудова адекватних моделей, за допомогою яких здійснюється оброблення певної інформації, інтерпретація її у символах і знаках відповідної мови” [3, с. 297], то питання обґрунтування побудованої моделі та алгоритму розв’язку і має, на нашу думку, становити основу постнекласичної наукової раціональності в ракурсі інформатизації суспільства.

Тому питання статусу та критеріїв наукової раціональності в сучасній науці потребує всебічного вивчення не лише з суто теоретичних міркувань, але й з урахуванням усього кола знань, у тім числі гуманітарного та прикладного, оскільки, як ніколи, постає проблема

інтерпретації та моделювання, що може здійснюватися лише на основі індивідуальної творчості та психолого-світоглядних міркувань ученого, які мають відповідати критеріям інформаційної раціональності постнекласичної науки.

Висновки

У світлі сказаного ми схильні розглядати інформаційне суспільство як надбудову над культурою постмодерну, а інформаційну раціональність як крок у встановленні специфіки більш широкого явища – постнекласичної раціональності, яка має описати взаємовідношення соціуму та культури постмодерну в усіх їх проявах, у рамках науково-технічного прогресу. Така постановка проблеми дозволить зрозуміти роль філософії, соціології та інших гуманітарних наук у загальній системі знань з погляду їх практичного використання, адже, за словами І. Канта, роль філософії в трактуванні, поясненні, а не в продукуванні нового, особливо у сфері новітніх технологій. Саме тому філософія має зайняти своє чільне місце як дисципліна, що, акумулювавши всі чинники нових соціальних відносин, виробить чітку стратегію подальшого розвитку науки, техніки й сформує культуру ставлення людини до засобів комп'ютерного обліку і контролю.

Список літератури

1. *Bell D.* The Social FrameWork of the information Society. – Oxford, 1980. – 180 p.
2. *Алексеев И.С.* О критериях научной рациональности // Методологические проблемы историко-научных исследований / Отв. ред. И.С. Тимофеев – М.: Наука, 1982. – С. 102-122.
3. *Дротянко Л.Г.* Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження).

– К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджмен. і бізнесу, 2000. – 423 с.

4. *Дротянко Л.Г.* Філософське та наукове знання в культурній свідомості постмодерну // Totalodgy-XXI (п'ятий випуск). Постнекласичні дослідження. – Київ: ЦГО НАН України, 2001. – С. 182-189.
5. *Канке В.А.* Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. – М.: Логос, 2000. – 320 с.
6. *Козловски П.* Культура постмодерна: Общественно-культурные последствия общественного развития. – М.: Республика, 1997. – 240 с.
7. *Лиотар Ж.-Ф.* Состояние постмодерна. – СПб: Алетейя, 1998. – 160 с.
8. *Моисеев Н.Н.* Расставание с простотой. – М.: «Аграф», 1998. – 480 с.
9. *Новая технократическая волна на Западе* / Под ред. П.С.Гуревича. – М.: Прогресс, 1986. – 450 с.
10. *Ракитов А.И.* Рациональность и теоретическое познание // Вопросы философии. – 1982. – № 11. – С. 68-81.
11. *Рациональность как предмет философского исследования* / Под ред. Б.И. Пружинина, В.С. Швырева. – М.: ИФРАН, 1995. – 225 с.
12. *Рижко В.А.* Концепція як форма наукового знання. – К.: Наукова думка, 1995. – 212 с.
13. *Современная западная философия: Словарь* / Сост. В.С. Малахов, В.П. Филатов – М.: Политиздат, 1991. – 414 с.
14. *Степин В.С.* Теоретическое знание. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 744 с.
15. *Филатов В.П.* Научное познание и мир человека. – М.: Политиздат, 1989. – 270 с.
16. *Фуко М.* Археология знания. – К.: Ника-Центр, 1996. – 210 с.
17. *Эндрю А.* Искусственный интеллект. – М.: Мир, 1985. – 265 с.

С.Н. Ягодзинский

НАУЧНАЯ РАЦИОНАЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

На основе анализа подходов к классификации типов научной рациональности и механизма перехода от традиций к инновациям в научном познании, выдвинута гипотеза о формировании нового стиля мышления в науке информационного общества. Этот процесс связывается с использованием новейших средств накопления, обработки и передачи информации, которые поднимают вопрос о целесообразности вероятностных, статистических и экстраполяционных методов в науке.

S. Yagodzinsky

THE SCIENTIFIC RATIONALITY IN CONDITIONS OF THE INFORMATION SOCIETY

There is hypothesis about the forming of the new style of thinking in the science of informational society. It was projected having the base of analysis of approaches to the classification of types of the scientific rationality and by means of mechanism of conversion from traditions to innovations in the scientific cognition. This process is connected with the using of the newest means of accumulation, treatment and transferring of information, which raise the question about advisability of probable, statistical and extrapolation methods in science.